



سرشناسه:	بی‌نیاز، علیرضا، ۱۳۴۵
سرشناسه:	باباپور، محمد مهدی، ۱۳۴۳
سرشناسه:	میراحمدی، منصور، ۱۳۴۷
عنوان و نام پدیدآور:	آشنایی با اندیشه سیاسی شهید صدر <small>علیه السلام</small> ، علیرضا بی‌نیاز، محمد مهدی باباپور، منصور میراحمدی
مشخصات نشر:	قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی <small>علیه السلام</small> ، ۱۳۹۹
مرجع تولید:	پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی <small>علیه السلام</small>
مشخصات ظاهری:	ص ۱۴۴
شابک:	۹۷۸-۹۶۴-۱۹۵-۴۶۱-۳
وضعیت فهرست نویسی:	فیبا
موضوع:	صدر، محمد باقر، ۱۹۳۱-۱۹۷۹م، نظریه‌های سیاسی و اجتماعی
یادداشت:	چاپ دوم، ۱۳۹۹
یادداشت:	چاپ سوم، ۱۴۰۰
شناسه افزوده:	جامعة المصطفی <small>علیه السلام</small> العالمية. مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی <small>علیه السلام</small>
شناسه افزوده:	Almustafa International University Almustafa International Translation and Publication center
رده‌بندی کنگره:	DS۷۹/۶۶/ص ۹ب ۱۳۹۰
رده‌بندی دیویی:	۹۵۶/۷۰۴۳۰۹۲
شماره کتاب‌شناسی ملی:	۲۳۸۶۳۱۵

BA۰۱۵۵

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

آشنایی با اندیشه سیاسی شهید صدر علیه السلام

مؤلف: علیرضا بی‌نیاز، محمد مهدی باباپور، منصور میراحمد

چاپ سوم: ۱۴۰۰ ش / ۱۴۴۲ ق

ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی علیه السلام

● چاپ: چاپخانه دیجیتال المصطفی علیه السلام ● قیمت: ۳۸۰۰۰۰ ریال ● شمارگان: ۵۰۰

مراکز پخش

◀ ایران، قم، خیابان معلم غربی (حجتیه)، نیش کوچه ۱۸

تلفن: +۹۸ ۲۵ ۳۷۸۳۶۱۳۴ تلفکس: (داخلی ۱۰۵) / ۳۷۸۳۹۳۰۵ ۰۲۵

◀ ایران، قم، بلوار محمد امین، سه‌راه سالاریه. تلفن: ۳۲۱۳۳۱۰۶ - ۰۲۵

✉ miup@pub.miu.ac.ir 🌐 http://buy-pub.miu.ac.ir 📧 pub_almustafa

باسپاس از دست اندرکارانی که ما را در تولید این اثریاری رساندند.

- مدیر انتشارات: مصطفی نویخت
- مدیر تولید: جعفر قاسمی ابهری
- ناظر فنی: سید محمد رضا جعفری
- ناظر گرافیک: مسعود مهدوی

همه حقوق برای ناشر محفوظ است

با توجه به هزینه‌ها و مشکلات عدیده، هر شخص حقیقی یا حقوقی که اقدام به چاپ، بازنویسی، کپی، تکثیر یا هرگونه برداشت جهت تهیه کتاب و تبدیل آن به جزوه، cd، فایل الکترونیکی pdf، اسکن، عکسبرداری و یا انتشار در فضای مجازی نماید، شرعاً مجاز نمی‌باشد و پیگرد قانونی خواهد داشت.

آشنایی با اندیشه سیاسی

شهید صدر رحمۃ اللہ علیہ

علیرضا بی نیاز
محمد مهدی باباپور
منصور میراحمد



مرکز بین المللی
ترجمہ و نشر المصطفیٰ ﷺ

سخن ناشر

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی، فراروی اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پایبندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش‌برانگیز می‌نماید. از این رو، مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و اندیشه‌های ناب و ژرف، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت بنیان‌گذاران این شجره طیبه، به‌ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی علیه السلام و مقام معظم رهبری دام‌ظله‌العالی می‌باشد.

جهانی شدن و گسترش سلطه فرهنگی غرب در سایه رسانه‌های فرهنگی و ارتباطی، اقتضا دارد که دانش پژوهان و علاقه‌مندان به این مباحث، با اندیشه‌های بلند و ارزش‌های متعالی آشنا شوند و این مهم، با ایجاد رشته‌های تخصصی، تولید متون جدید و غنی، گسترش دامنه آموزش و تربیت سازمان‌یافته دانشجویان به سرانجام خواهد رسید. این فرایند، گاه در پرداختن به مباحث بنیادین و تدوین متون تخصصی تعریف می‌شود و گاه در نگارش بحث‌های علمی، اما نه چندان پیچیده و تخصصی به ظهور می‌رسد.

بالندگی مراکز آموزشی، در گرو نظام آموزشی منسجم، قانونمند و پویاست. بازنگری در متن‌ها و شیوه‌های آموزشی و پژوهشی و به‌روز کردن آنها نیز این انسجام و پویایی و در نتیجه، نشاط علمی مراکز آموزشی و پژوهشی را در پی دارد.

«جامعة المصطفی صلی الله علیه و آله و سلم العالمیة» به‌عنوان بخشی از این مجموعه، که رسالت بزرگ تعلیم و تربیت طلاب غیر ایرانی را بر عهده دارد، تألیف متون درسی مناسب را سرلوحه تلاش خود قرار داده و تدوین و نشر متون درسی در موضوعات گوناگون علوم دینی، حاصل این فرایند است.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفی صلی الله علیه و آله و سلم

مقدمه پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

حوزه‌های علمیه در تلاش وصف‌ناپذیر خود در طول تاریخ، همواره تعلیم و تربیت شاگردان را جزو رسالت‌های اصیل خود قرار داده و بدین‌وسیله، معارف فاخر اسلام و علوم اهل بیت عَلَيْهِمُ السَّلَام را نسل به نسل به دست ما رسانیده‌اند و به همین سبب به کتاب‌های آموزشی توجه داشته‌اند.

گسترش فناوری، پیشرفت شگرفی را در عرصه علم پدید آورده است. در دنیای امروز، آگاهی‌های مورد نیاز بشر در تمام عرصه‌ها به صورت لحظه‌ای قابل دسترسی است. شیوه‌های سنتی و انبوه‌خوانی جای خود را به روش‌های نوین آموزشی داده است، که این دگرگونی‌ها در پی رسیدن هرچه سریع‌تر به اهداف آموزشی است.

جامعه المصطفی صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ العالمية نهادی حوزوی است که تعلیم و تربیت فراگیران غیرایرانی را در حوزه علوم اسلامی برعهده دارد. افراد زیادی از ملیت‌های گوناگون در سطوح مختلف آموزشی و در رشته‌های متنوع علوم اسلامی و انسانی در این دانشگاه تحصیل می‌کنند. دانش و بینش اسلامی طلاب غیر ایرانی - با توجه به تنوع منطقه‌ای و کشوری - تفاوت‌هایی دارد، همین امر ایجاب می‌نماید که نهاد مذکور به تدوین متون نوین و متناسب با تنوع ملیتی بپردازد.

بزرگان و اندیشمندان حوزوی، به‌ویژه امام خمینی قَدْ سَلَّمَ و مقام معظم رهبری (دام‌ظله) همواره تأکید داشته‌اند که آموزش‌های حوزوی با شیوه‌های جدید و مبتنی بر روش‌های استنباط فقه جواهری تدوین شود و به سمت شکوفایی حرکت نماید. مقام معظم رهبری (دامت برکاته) در سال هشتاد و شش در جمع روحانیون فرمود: «شتاب علم در این بیست سالی که گذشت یقیناً به مراتب کمتر از شتاب علم و پیشرفت فناوری در بیست سالی است که پیش روی ماست ... در

مورد کتاب درسی باید عبارت را آن‌چنان واضح بیان کنیم که کسی که دنبال فهم مطلب است، بتواند به راحتی آن را بفهمد ... البته باید توجه شود که سطح مطلب پایین نیاید.

بحمدالله پس از انقلاب اسلامی ایران، ظرفیت مناسبی در اختیار محیط‌های علمی قرار گرفت.

جامعة المصطفی صلی الله علیه و آله العالمية در پرتو معارف اهل بیت علیهم السلام و به برکت انقلاب شکوهمند اسلامی، به منظور تحول در نظام آموزشی، با بهره‌گیری از گروه‌های علمی، آموزشی و پژوهشی و نیز سازماندهی متون درسی و با نگاهی ویژه به اقتضائات خاص منطقه‌ای و بین‌المللی این نهاد، تدوین متون درسی متناسب برای نظام آموزشی را از مأموریت‌های ویژه پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی صلی الله علیه و آله قرار داد.

این پژوهشگاه، تجربه ارزشمندی از تحقیقات تدوین متون را در خود جای داده است و با اتکا به تجربه مجموعه تدوین متون دو سازمان پیشین نهاد - یعنی «مرکز جهانی علوم اسلامی» و «سازمان حوزه‌ها و مدارس علمیه خارج کشور» - به شکوفایی جدیدی در تولید علم دست یافته است.

چاپ نزدیک به دویست عنوان متن درسی در داخل و خارج از کشور و آماده‌سازی بیش از دویست متن و جزوه درسی بخشی از فعالیت‌های علمی در عرصه تدوین متون درسی است که امید است با عنایات الهی و توجهات حضرت ولی عصر علیه السلام سهمی کوچک در گسترش فرهنگ و معارف اسلام ناب محمدی صلی الله علیه و آله به شمار آید.

پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی صلی الله علیه و آله با قدردانی از فعالیت‌های گذشتگان و با هدایت و نظارت مدیریت برنامه‌ریزی آموزشی و نیز همکاری گروه‌های علمی پژوهشکده‌ها، بر آن است که برای تأمین نیازهای آموزشی با معیارهای پیشرفته متون درسی، ادامه دهنده این جریان مبارک باشد.

متن درسی حاضر که با عنوان آشنایی با اندیشه سیاسی شهید صدر علیه السلام برای دوره کارشناسی رشته علوم سیاسی نگارش یافته، حاصل تلاش ارزشمند آقایان علیرضا بی‌نیاز، محمدمهدی باباپور و منصور میراحمدی است. از ایشان و دیگر فرزندان که در به ثمر رسیدن این اثر نقش داشته‌اند، صمیمانه سپاسگزاری می‌شود.

در پایان از بذل توجه خوانندگان و ارسال نظرات علمی برای اصلاح و بازنگری چاپ‌های جدید قدردانی می‌گردد.

جامعة المصطفی صلی الله علیه و آله العالمية

پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی صلی الله علیه و آله

فهرست

۱. زندگی نامه شهید صدر علیه السلام ۱۱
- آثار علمی ۱۶
- دوران مرجعیت ۱۷
- شهید صدر در آستانه پیروزی انقلاب اسلامی ۱۸
- دستگیری ۱۹
- فعالیت های سیاسی و اجتماعی ۲۱
- شهید صدر و تفسیر قرآن ۲۲
- شهادت ۲۳
- پیام امام خمینی علیه السلام به مناسبت شهادت آیت الله صدر ۲۵
- مختصری از زندگی مظلومه شهیده «آمنه صدر» (بنت الهدی) ۲۵
۲. مبانی نظری اندیشه سیاسی شهید صدر علیه السلام ۲۹
۱. مبانی هستی شناختی ۳۰
۲. مبانی انسان شناختی ۳۳
۳. مبانی معرفت شناختی ۳۶
۴. مبانی جامعه شناختی ۴۵
۳. نظریه انقلاب اجتماعی و سیاسی (۱): سنت های اجتماعی و امکان توسعه و انقلاب ۵۳
۱. سنت های اجتماعی و تاریخی ۵۴
- الف) ویژگی های سنن الهی ۵۶
- ب) اشکال و صور سنن الهی ۶۱
۲. امکان انقلاب، توسعه و پیشرفت ۶۴

۴. نظریه انقلاب اجتماعی و سیاسی (۲): انقلاب، شرایط و عوامل ۶۹
۱. مفهوم انقلاب ۶۹
 ۲. عوامل انقلاب ۷۵
 - الف) عامل مکتب ۷۵
 - ب) عامل رهبری ۷۷
 - ج) عامل زمان و آمادگی ۷۸
 - د) عامل انسان و محتوای درونی او ۸۰
۵. نظریه حاکمیت ۸۵
۱. مفهوم حاکمیت ۸۵
 ۲. انواع حاکمیت ۸۸
 ۳. سیر و روند تاریخی حاکمیت بشری ۹۱
 ۴. حاکمیت خدا و حاکمیت انسان ۹۳
 - الف) حاکمیت خدا ۹۳
 - ب) نتایج پذیرش حاکمیت خدا ۹۸
 - ج) حاکمیت و ولایت انسان ۱۰۱
۶. خلافت انسان و گواهی پیامبران (۱): نظریه خلافت انسان ۱۰۷
۱. مفهوم خلافت انسان ۱۰۸
 - الف) خلافت ۱۰۸
 - ب) استخلاف ۱۱۰
 - ج) استتمام ۱۱۱
 ۲. ماهیت و حقیقت استخلاف ۱۱۲
 ۳. نتایج، آرمان‌ها و اهداف خلافت انسان ۱۱۹
 - الف) ایجاد دولت و تشکیل حکومت ۱۱۹
 - ب) آزادی انسان و عدم سلطه‌جویی ۱۲۰
 - ج) پیشرفت و تکامل ۱۲۱
 - د) خداگونه شدن و هدف نامحدود ۱۲۲
۷. خلافت انسان و گواهی پیامبران (۲): گواهی پیامبران، امامان معصوم و مراجع عام ۱۲۷
۱. مفهوم و ضرورت گواهی (شهادت) ۱۲۷
 ۲. شرایط گواهان ۱۳۰
 ۳. انواع گواهان ۱۳۲
 - الف) گواهی پیامبران ۱۳۳
 - ب) گواهی امامان معصوم (ربانیون) ۱۳۴

فهرست ۹

۱۳۵ج) گواهی مراجع عام
۱۳۷حدود گواهی مراجع صالح و رشید
۱۳۸مبنای انتخاب مراجع عام
۱۳۸تفاوت اساسی گواهی معصوم و مرجع
۱۴۳کتابنامه
۱۴۳قرآن کریم